

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 70/2019-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. marca 2019 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED]
[REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou LEGES ADVISORY s. r. o., Pod Urpínom 5, Banská Bystrica, v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. Ján Jagoš, pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 19 C 31/2017-123 z 26. novembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 30. januára 2019 sa [REDACTED]
[REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), domáhal vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie jeho v záhlaví označených práv uznesením Okresného súdu Banská Bystrica

(ďalej len „okresný súd“) č. k. 19 C 31/2017-123 z 26. novembra 2018 a ktorým by napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľ zároveň požiadal o priznanie finančného zadost'učinenia v sume 1 000 € a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že v konaní o žalobe sťažovateľa (žalobcu) *„pre porušenie žalobcovho práva na obhajobu, na súkromie a na informácie v súvislosti s neumožnením používania notebooku“* proti Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica-Kráľová (žalovanému v 1. rade) a plk. Mgr. R. K. – riaditeľovi Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica-Kráľová (žalovanému v 2. rade) okresný súd na základe žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od súdnych poplatkov napadnutým uznesením rozhodol, že sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov nepriznáva, keďže *„neuniesol dôkazné bremeno preukázania skutočnosti, že jeho majetkové pomery odôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov“*. V odôvodnení svojho rozhodnutia okresný súd zároveň uviedol, že *„predpokladom pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov súdom sú pomery strany odôvodňujúce priznanie oslobodenia. Pod pojmom pomery zákon chápe majetkové pomery žiadateľa (v prípade fyzickej osoby tiež rodinné, sociálne a zdravotné pomery), majúce základ v okolnostiach, ktoré nie sú len dočasnej, či prechodnej povahy a odôvodňujú záver, že poplatník celkom alebo sčasti nemôže splniť poplatkovú povinnosť. Súd môže hodnotiť oprávnenosť žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov len v rozsahu ustanovenom § 254 ods. 1 C. s. p... Súd zdôrazňuje, že konanie o oslobodení od súdnych poplatkov je výlučne návrhové, teda strana je povinná uniesť dôkazné bremeno vo vzťahu k deklarovanej tvrdeniam. Je iba v jej záujme, aby tvrdené skutočnosti podložila relevantnými dôkazmi. Nie je to súd, kto má povinnosť zisťovať lustráciami a dopytom jednotlivých inštitúcií pomery žiadateľa. Na tomto mieste súd poukazuje na skutočnosť, že žalobca podal už niekoľko nie nepodobných žalôb a žiadostí o oslobodenie od súdnych poplatkov, preto by mal a mohol si byť vedomý, akým spôsobom má svoje tvrdenia preukazovať. Skutočnosť, že žalobca je osobou vo výkone trestu odňatia slobody, sama osebe nepodmieňuje automaticky oslobodenie od súdnych poplatkov. Rovnako rozhodnutia iných súdov automaticky neukladajú povinnosť konajúcemu súdu rozhodnúť v rovnakých intenciách. Súd zdôrazňuje, že žalobca z titulu svojho nepriaznivého*

statusu väzňa nemôže prenášať na štát povinnosť uhradiť za neho súdne poplatky. Nie je bránením v práve na prístup súdu, ak je s jeho uplatnením spojená aj poplatková povinnosť.“.

3. S uvedenými závermi okresného súdu sťažovateľ nesúhlasí a s poukazom na to, že „vo svojej žiadosti o oslobodenie od súdneho poplatku pripojenej k žalobe a v doplnení žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov zo dňa 01. 02. 2018 popísal všetky skutočnosti relevantné pre posúdenie tejto žiadosti, pričom... súdu zároveň predložil 12 kópií rozhodnutí súdov SR v konaniach, v ktorých bol oslobodený od súdneho poplatku, spolu s dvoma rozhodnutiami Centra právnej pomoci, z ktorých je zrejmé, že jeho majetkové pomery odôvodňujú priznanie oslobodenia od súdneho poplatku aj v konaní 19 C/31/2017 vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica“, v ústavnej sťažnosti vyjadruje presvedčenie, že napadnuté uznesenie okresného súdu „porušuje právo sťažovateľa na spravodlivý proces a na prístup k súdu v dôsledku uloženia nesplniteľného dôkazného bremena sťažovateľovi bez zohľadnenia jeho sociálneho postavenia; v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia a nesprávnych skutkových zistení sa podstatne odlišuje od rozhodovacej praxe vyšších súdov SR, čím dochádza porušeniu princípu právnej istoty a legitímneho očakávania sťažovateľa, je svojimi právnymi účinkami zjavne neprimerané k dôvodom, ktoré viedli k jeho prijatiu“. V tejto súvislosti sťažovateľ namieta, že mu „nie je zrejmé, aké ďalšie doklady alebo argumenty mal... okresnému súdu predložiť alebo uviesť, keďže okresný súd disponoval nielen riadne podanou a odôvodnenou žiadosťou o oslobodenie od súdnych poplatkov a vyplneným tlačivom, ale zároveň mal k dispozícii na základe vykonanej lustrácie všetky potrebné dokumenty, ktoré tvrdenia sťažovateľa o jeho nemajetnosti potvrdzovali... Pochybenie Okresného súdu možno vidieť aj v úplnom ignorovaní rozhodnutí Centra právnej pomoci, ktorými bol sťažovateľovi priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci, čo zo zákona znamená oslobodenie od súdnych poplatkov (§ 4 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov). Hoci sa jedná o iné veci, nič to nemení na skutočnosti, že sťažovateľove majetkové pomery po ich posúdení Centrom právnej pomoci odôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.“.

II.

4. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

5. Úlohou ústavného súdu pri uplatňovaní tejto právomoci nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04). Zásada subsidiarity reflektuje aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

6. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

7. Podľa § 42 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde návrhom na začatie konania je sťažnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ústavy.

8. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

9. Podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, ktorý je zjavne neopodstatnený.

10. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu č. k. 19 C 31/2017-123 z 26. novembra 2018, ktorým sťažovateľovi nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov (bod 2).

11. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania, resp. strane sporu sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

12. Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4

v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona.

13. Účel a podstata inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov spočíva v tom, aby nedochádzalo k odopretiu práva na prístup k súdu v prípadoch, keď majetková situácia strany objektívne neumožňuje uhradiť súdny poplatok. Rozhodovanie súdu o oslobodení od súdneho poplatku preto musí mať na zreteli, aby sa strane len pre jej majetkové pomery neznemožnilo uplatňovať alebo brániť jej právo.

14. Rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov sú všeobecné súdy povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. právo) súdnou cestou [pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66]. Uloženie poplatkovej povinnosti v civilných sporových veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy ani s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 ods. 1 dohovoru [pozri rozsudky ESLP vo veciach Tolstoy-Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu, 1995, resp. Kreuz proti Poľsku, 2001].

15. Možnosť individuálneho oslobodenia od súdnych poplatkov upravuje Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) v § 254 ods. 1, podľa ktorého súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. Uvedené zákonné

ustanovenie je potrebné interpretovať v spojení s čl. 5 CSP, podľa ktorého zjavné zneužitie práva nepožíva právnu ochranu. Súd môže v rozsahu ustanovenom v tomto zákone odmietnuť a sankcionovať procesné úkony, ktoré celkom zjavne slúžia na zneužitie práva alebo na svojvoľné a bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, alebo vedú k nedôvodným priet'ahom v konaní.

16. „Pokiaľ ide o preukázanie majetkových pomerov, dôkazné bremeno zaťažuje stranu, ktorá žiada o oslobodenie... Posledným predpokladom na oslobodenie od súdneho poplatku je, že pri strane nejde o zneužitie práva alebo svojvoľné a zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Svojvoľným a zneužívajúcim uplatňovaním alebo bránením práva súdna prax rozumie najmä šikanóznny výkon práva alebo zjavné odd'arovanie splnenia povinnosti... O zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva ide najmä vtedy, ak už zo skutkových tvrdení žiadateľa je nepochybné, že mu vo veci nemôže byť vyhovené, alebo aj vtedy, ak účastník vyvracia skutočnosti, ktoré už boli v zmysle... § 193 CSP... záväzne vyriešené v inom konaní... Práve uvedená posledná podmienka na priznanie oslobodenia predstavuje materiálny korektív, ktorý nepriamo a čiastočne plní preventívnu funkciu súdnych poplatkov, ktorá sleduje predchádzanie, resp. obmedzuje zaťažovanie súdov pred šikanóznymi žalobami a vedením akademických (prakticky zbytočných) sporov. Z logického výkladu § 254 ods. 1 CSP vyplýva, že relevantnou skutočnosťou, na ktorú je potrebné brať zreteľ pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku, je tiež výška súdneho poplatku, pretože majetkové pomery strany sú skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku.“ (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 912 až 913.).

17. Konanie o oslobodenie od súdneho poplatku nie je konaním, v ktorom by zákon ukladal súdu vyhľadávaciu povinnosť vo vzťahu k dôkazom potrebným na zistenie skutkového stavu (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Sžf 19/2014 z 30. apríla 2014).

18. Je nemysliteľné, aby sa o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov rozhodovalo iba na základe údajov uvedených žiadateľom na predpísanom tlačive. Samotná skutočnosť, že podľa názoru poplatníka toto tlačivo má charakter miestoprísahažného, resp. čestného vyhlásenia (s hrozbou trestnoprávnej sankcie pre prípad uvedenia nepravdivých údajov), nemôže znamenať, že súd je povinný touto formou uvádzané tvrdenia žiadateľa bez ďalšieho akceptovať (II. ÚS 546/2017).

19. Aj ESLP v rámci posudzovania majetkových pomerov zdôraznil, že objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní (rozsudok vo veci Jedamski a Jedamska v. Poľsko z 26. 7. 2005, sťažnosť č. 73547/01, § 60).

20. Po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého uznesenia okresného súdu (bod 2) ústavný súd zistil, že hoci okresný súd pri svojom rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na oslobodenie od súdnych poplatkov správne konštatoval, že „...*strana je povinná uniesť dôkazné bremeno vo vzťahu k deklarovanej tvrdeniam*“, a v tomto smere z ústavnoprávneho hľadiska niet žiadneho dôvodu, aby sa jeho závery spochybňovali, ďalej už neskúmal, či v prípade sťažovateľa nešlo o zneužitie práva alebo svojvoľné a zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva (čl. 5 CSP).

21. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu pritom vyplýva, že už uznesením č. k. IV. ÚS 44/2018-7 z 18. januára 2018 odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov ako zjavne neopodstatnenú sťažnosť sťažovateľa, ktorou namietal porušenie svojho práva „*na prístup k súdu*“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením Krajského súdu v Trenčíne č. k. 13 S 35/2016-62 z 25. septembra 2017, ktorým zastavil konanie o žalobe sťažovateľa, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava z 23. augusta 2016, ktorým bola zamietnutá jeho žiadosť o povolenie notebooku s príslušenstvom „*pre potreby výkonu práva na obhajobu atď.*“. V tejto súvislosti ústavný súd konštatoval, že „dozor nad zachovávaním zákonnosti

v ústave na výkon trestu odňatia slobody vykonáva prokurátor [§ 96 zákona č. 475/2005 Z. z., § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 153/2001 Z. z.], ktorému zákon č. 153/2011 Z. z. na ten účel priznáva dostatok oprávnení na výkon tohto dozoru“, pričom poukázal aj na svoju judikatúru (napr. II. ÚS 225/09), podľa ktorej „v súlade s § 18 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. prokurátor dozerá *inter alia* na to, aby sa v miestach, kde sa vykonáva trest odňatia slobody, dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy, pričom podľa § 18 ods. 3 písm. c) prichádza do úvahy povinnosť prokurátora svojím príkazom zrušiť také rozhodnutie alebo opatrenie, ktoré je v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom. Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ má možnosť domáhať sa preskúmania zákonnosti rozhodnutia ústavu z 23. augusta 2016 práve podaním podnetu prokurátorovi“.

22. Ústavný súd konštatuje, že citované závery uznesenia ústavného súdu (bod 21) sú aplikovateľné aj na daný prípad.

23. Existenciu uznesenia ústavného súdu (bod 21) sťažovateľ okresnému súdu zamlčal.

24. Existenciu uznesenia ústavného súdu (bod 21) sťažovateľ zamlčal aj Centru právnej pomoci, kancelárii Žilina, ktorá v rámci rozhodovania o jeho žiadosti o poskytnutie právnej pomoci vo veci spísania ústavnej sťažnosti proti napadnutému uzneseniu okresného súdu okrem iného skúmala, či „v prípade jeho sporu sa nejedná o zrejmú bezúspešnosť“.

25. Na základe uvedených skutočností ústavný súd konštatuje, že pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti nezistil žiadnu možnosť porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu, realnosť ktorej by mohol posúdiť po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, preto ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

26. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. marca 2019